

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวกับการพัฒนา ในบริบทของการบูรณาการทางเศรษฐกิจในเชิงพื้นที่ในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งจัดวางการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวให้เป็นกลไกที่จะทำให้ช่วยขจัดความยากจน โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม งานวิจัยนี้ตั้งประเด็นคำถามในเชิงวิพากษ์ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวภายใต้กรอบนโยบายการปฏิรูปทางเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่ มีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดการพัฒนาที่ไม่เท่าเทียมกันทั้งในเชิงพื้นที่ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ในระหว่างกลุ่มผู้กระทำการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการดังกล่าว งานวิจัยนี้ได้เลือกเอาหลวงพระบางเป็นพื้นที่ศึกษา เพราะเห็นว่าเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีขนาดเล็ก แต่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาใหญ่ของการท่องเที่ยวกับการพัฒนา โดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพและเก็บข้อมูลสนามแบบชาติพันธุ์วรรณาอย่างยืดหยุ่น

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การท่องเที่ยวของหลวงพระบางขยายตัวอย่างรวดเร็วตามมาจากการที่หลวงพระบางได้รับการประกาศเป็นเมืองมรดกโลก พร้อมกับการปฏิรูปทางเศรษฐกิจแนวจินตนาการใหม่ การกำหนดให้การท่องเที่ยวหลวงพระบางเป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม นำไปสู่ความตึงเครียดและอิทธิพลที่เลื้อย ระหว่างความต้องการอนุรักษ์และฟื้นฟูประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของระบอบเก่า กับอุดมการณ์สังคมนิยมของรัฐ แต่ในที่สุดแล้วพลังอำนาจของทุนข้ามชาติ เป็นฝ่ายที่มีอำนาจเหนือกว่าในการผลักดันการพัฒนาการท่องเที่ยว ผลกระทบที่เกิดขึ้นในระดับพื้นที่ท้องถิ่น ได้แก่ ทำให้เกิดการจัดระเบียบทางพื้นที่เสียใหม่ พื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ถูกทดแทนด้วยกระบวนการควบคุมและครอบครองทางพื้นที่ใหม่ด้วยอำนาจทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ทำให้เกิดการแบ่งแยกและกีดกันในทางพื้นที่ระหว่างท้องถิ่นกับการท่องเที่ยว ความสัมพันธ์ทางสังคมของระบอบการสะสมทุนแบบยืดหยุ่น ทำให้เกิดความขัดแย้งและไม่เท่าเทียมกันในความสัมพันธ์ทางด้านแรงงาน

งานวิจัยนี้ พิจารณาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของหลวงพระบาง ในบริบทของกระบวนการโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงของสังคมนิยมโลกที่มีผลต่อการเปลี่ยนแนวคิดการท่องเที่ยว ที่เป็นไปในลักษณะของหลังสมัยใหม่นิยม การให้ความหมายใหม่กับการเดินทาง การพักผ่อนหย่อนใจ ตลอดจนรูปแบบการบริโภคที่เป็นทั้งทางวัตถุและสัญลักษณ์ ซึ่งย่อมมีผลต่อทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของหลวงพระบางอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ที่สุด หลวงพระบางคือภาพแทนความจริงของอดีตที่หายไปของสังคมไทยดั้งเดิม และเป็นภาพแทนความจริงในความมีอำนาจเหนือกว่าของความเป็นไทยที่มีต่อความเป็นลาว

Abstract

This research examines tourism and development relationship in the context of economic integration of the Greater Mekong Subregion. This economic development scheme places tourism development as the means to eradicate poverty, known as pro-poor and community-based tourism. The research argued that tourism development under the domination of neo-liberal policies tended to create uneven development and spatial, social, economic, and cultural disparities among those actors involved with this process. This research took Luang Prabang as a case of a small place that reflected the larger problems of tourism and development. It used qualitative research approach and flexible ethnographic method in field data collection.

Research results revealed that rapid growth of tourism in Luang Prabang came after its recognition as the World Heritage site. Together with the pace of economic reform known as the Innovation policy Luang Prabang has been positioned for cultural tourism development. This development created tensions and ambivalence between an effort to preserve and revive the past and cultural artifacts of the previous political regime and the present socialist political ideology. At the end, the hegemonic power of the transnational capitalism prevailed. The power of the capital has dominated tourism development. The impacts played out in local phenomena included spatial re-organization of the communities, displacement of social and cultural spaces through re-territorialization under the forces of international tourism, and spatial segregation between local community and tourists. Social relation of the regime of flexible accumulation caused conflict and unequal labor relations.

The research also gazed cultural tourism development of Luang Prabang in the context of globalization and changing world capitalist society which in turn affected shifting concept of tourism towards post-modernism or post-tourism including re-conceptualization of travel, holiday making, and consumption in both material and symbolic forms. These trends have inevitably shaped and re-shaped Luang Prabang tourism development. For Thai tourists, the biggest number of visitors, Luang Prabang is the representation of the nostalgic Thai society on the one hand and superiority of Thainess over the Laoness on the other hand.